

МОЛОДІЖНА РОБОТА. МОЛОДІЖНА ПОЛІТИКА

DOI 10.31499/2618-0715.1 (8).2022.262713

УДК 378.018.8:378.22]:364.4

**ФОРМУВАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ ОСВІТНЬОЇ ТРАЄКТОРІЇ ДОКТОРІВ
ФІЛОСОФІЇ З СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ В КОНТЕКСТІ ПІДГОТОВКИ
ДО МОЛОДІЖНОЇ РОБОТИ**

Левченко Наталія, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

ORCID <https://orcid.org/0000-0002-5479-1907>

E-mail: n.levchenkod@gmail.com

У статті зауважено, що реформування всіх систем сучасного суспільства є важливим етапом у розвитку освіти і науки в Україні. Підготовка наукових, науково-педагогічних кадрів з соціальної роботи відповідно до сучасних вимог суспільства, проблематик наукових досліджень, які в перспективі реалізуються та впроваджуються в освітній процес, у сферу соціальних полуг, підготовка докторів філософії з соціальної роботи в Україні є важливою складовою наукового та освітнього процесу закладу вищої освіти та наукової установи. Мета статті – здійснити порівняльний аналіз вибірових компонентів освітньо-наукових програм зі спеціальності «Соціальна робота» з підготовки докторів філософії до молодіжної роботи. У дослідженні використано такі методи, як: аналіз, порівняння та узагальнення різних джерел із досліджуваної проблеми; порівняльний аналіз вибірових компонентів освітніх програм підготовки докторів філософії з соціальної роботи в Україні в контексті молодіжної роботи.

У статті проаналізовано ОНП основних закладів освіти, які здійснюють підготовку докторів філософії третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, в аспекті вільного вибору здобувачами для вивчення освітніх компонентів, пов'язаних із молодіжною роботою, молодіжною політикою; проаналізовано каталог та назви вибірових освітніх компонентів освітньо-наукових програм третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти в контексті молодіжної роботи, їх робочі програми, силабуси, встановлено такі особливості ОНП, як: кількість годин та кредитів, форми контролю, мету та основні теми дисципліни.

Зроблено висновок, що за формами контролю, контентом вибірових освітніх компонентів освітньо-наукових програм підготовки докторів філософії третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти в різних закладах ОНП частково відрізняються, суттєво – метою та змістовим наповненням, що може стати привабливим для здобувачів. Зауважено, що на вивчення окремих вибірових компонентів передбачено мало кредитів та годин. Запропоновано розширювати та оновлювати тематику вибірових освітніх компонентів.

Ключові слова: молодіжна робота, підготовка докторів філософії з соціальної роботи, вибірові компоненти, соціальна робота, освітньо-наукова програма.

**FORMATION OF INDIVIDUAL EDUCATIONAL TRAJECTORY
OF DOCTORS OF PHILOSOPHY IN SOCIAL WORK IN THE CONTEXT OF
PREPARATION FOR YOUTH WORK**

Nataliia Levchenko, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Social Pedagogy and Social Work of Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University.

ORCID <https://orcid.org/0000-0002-5479-1907>

E-mail: n.levchenkod@gmail.com

Reforming all systems of modern society is an important stage in the development of education and science in Ukraine. Training of scientific and scientific-pedagogical staff in the field of social work in accordance with modern requirements of society, issues of research that will be potentially implemented and integrated into the educational process, in the field of social services. The training of doctors of philosophy in social work in Ukraine is an important component of higher education institutions and research institutions. The purpose of the article is to carry out a comparative analysis of selected components of educational and scientific programs in the specialty "Social Work" for the preparation of doctors of philosophy for youth work. The study used such methods as analysis, comparison, and generalization of various sources on the researched problem; comparative analysis of selective components of educational programs for the training of doctors of philosophy in social work in Ukraine in the context of youth work.

The article highlights the main educational institutions that train doctors of philosophy at the third (educational and scientific) level of higher education; educational and research programs have been covered, that include the study of selected components related to youth work and youth policy; the names of educational programs of educational institutions and research institutions that provide educational services are given; working programs, syllabi, catalog of selective components of educational and scientific programs of the third (educational and scientific) level of higher education in the context of youth work are analyzed. The publication presents a comparative analysis of the selective educational components of the Social Work educational program of the institutions of higher education and research institutions, identifies and summarizes the number of hours, credits, forms of control, purpose, and main topics of the discipline.

It is concluded that according to the comparative analysis of selective educational components of educational and scientific programs of training of doctors of philosophy of the third (educational and scientific) level of higher education it is found that the disciplines have in common credits, hours, forms of control. but different content and purpose, which is a feature that can be attractive to the applicants.

Keywords: *youth work, preparation of doctors of philosophy in social work, selective components, social work, educational-scientific program.*

Постановка проблеми. Підготовку докторів філософії в Україні розпочато з 2014 р. відповідно до Закону України «Про вищу освіту» (2014) [21]. Підготовка аспірантів здійснюється за відповідними освітніми програмами за третім (освітньо-науковим) рівнем вищої освіти, який передбачає здобуття особою теоретичних знань, умінь, навичок та інших компетентностей, достатніх для продукування нових ідей, розв'язання комплексних проблем у галузі професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності, оволодіння методологією наукової та педагогічної діяльності, а також проведення власного наукового дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення [21]. У Законі України «Про вищу освіту» зазначено, що доктор філософії – це освітній і водночас науковий ступінь, що здобувається на третьому рівні вищої освіти на основі ступеня магістра. Ступінь доктора філософії присуджується разовою спеціалізованою вченою радою закладу вищої освіти або наукової установи за результатами успішного виконання здобувачем вищої освіти відповідної освітньо-наукової програми та публічного захисту дисертації в разовій спеціалізованій ученій раді [21]. Нормативний термін підготовки доктора філософії в аспірантурі становить чотири роки. Обсяг освітньої складової освітньо-наукової програми підготовки доктора філософії – 30 – 60 кредитів ЄКТС. Згідно з Порядком «підготовка здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії в аспірантурі здійснюється за освітньо-науковою програмою та навчальним планом, що затверджуються вченою радою закладу вищої освіти (наукової установи) для кожної спеціальності. Протягом строку навчання в аспірантурі здобувач зобов'язаний виконати всі вимоги освітньо-наукової програми, зокрема

набути теоретичні знання, уміння, навички та інші компетентності, достатні для продукування нових ідей, розв'язання комплексних проблем у галузі професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності, оволодіти методологією наукової та педагогічної діяльності, а також провести власне наукове дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та/або практичне значення, та захистити дисертацію. Освітньо-наукова програма та навчальний план аспірантури складаються з освітньої та наукової складових. Навчальний план аспірантури повинен містити інформацію про перелік та обсяг навчальних дисциплін (30 – 60 кредитів Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи (далі – ЄКТС), послідовність їх вивчення, форми проведення навчальних занять та їх обсяг, графік навчального процесу, форми поточного і підсумкового контролю. Освітньо-наукова програма та навчальний план аспірантури є основою для формування аспірантом індивідуального навчального плану та індивідуального плану наукової роботи. Індивідуальний навчальний план аспіранта повинен містити перелік дисциплін за вибором аспіранта в обсязі, що становить не менш як 25 відсотків загальної кількості кредитів ЄКТС» [22].

Докторів філософії можуть готувати наукові установи, як зауважено в Законі України «Про вищу освіту», «за власною освітньо-науковою програмою згідно з отриманою ліцензією на відповідну освітню діяльність або за освітньо-науковою програмою, окремі елементи якої забезпечуються іншими науковими установами та/або закладами вищої освіти» [21]. Досвід підготовки докторів філософії з соціальної роботи в Україні має Інститут проблем виховання Національної академії наук.

Відповідно до п. 2.4. Рекомендацій щодо застосування критеріїв оцінювання якості освітньої програми «структура освітньої програми передбачає можливість формування індивідуальної освітньої траєкторії, зокрема через індивідуальний вибір здобувачами вищої освіти навчальних дисциплін в обсязі, передбаченому законодавством» [23]. Однією зі складових такої траєкторії є вибіркові дисципліни. Закон України «Про вищу освіту» встановлює їх обсяг не менше 25% кредитів ЄКТС від загального обсягу ОП (пункт 15 частини першої статті 62 Закону України «Про вищу освіту»)» [21].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В умовах реформування вищої освіти дослідження особливостей підготовки докторів філософії проводить багато вчених, свідченням чого є те, що у 2017 р. в Запорізькому національному університеті було проведено Всеукраїнську науково-практичну конференцію, матеріали якої укладено в збірник [18]. Проблеми започаткування підготовки докторів філософії в Україні з соціальної роботи порушені в працях О. Пожидаєвої, О. Карагодіної [11; 20], розроблення та впровадження освітніх програм докторів філософії – М. Винницького [4], підготовки докторів філософії із соціальної роботи в цілому та в Академії праці, соціальних відносин і туризму – Т. Семигіної [29]. Н. Коляда, О. Кравченко та ін. вивчали перший досвід та перспективи розвитку підготовки докторів філософії із соціальної роботи в Україні, а також досвід реалізації ОНП «Соціальна робота» в підготовці таких здобувачів до управління науковими проектами [14; 15].

Огляд наукових праць дав змогу встановити, що порівняльного аналізу вибіркових компонентів освітньо-наукових програм підготовки докторів

філософії з соціальної роботи до молодіжної роботи не проводили, що й визначає спрямованість нашої розвідки.

Мета статті – здійснити порівняльний аналіз вибірових компонентів освітньо-наукових програм зі спеціальності «Соціальна робота» з підготовки докторів філософії до молодіжної роботи.

У дослідженні використано такі **методи**, як: аналіз, порівняння та узагальнення різних джерел із досліджуваної проблеми; порівняльний аналіз вибірових компонентів освітніх програм підготовки докторів філософії з соціальної роботи в Україні в контексті молодіжної роботи.

Виклад основного матеріалу. У закладах вищої освіти та науковій установі право на вибір освітніх компонентів здобувачами освіти і порядок його реалізації визначено відповідними положеннями, згідно з якими здобувачі вищої освіти мають можливість вільного вибору навчальних дисциплін у межах 25% загальної кількості кредитів ЄКТС. Однак заклади вищої освіти та наукова установа мають різні моделі реалізації права вибору дисциплін. Наведемо декілька варіантів.

1. У Київському національному університеті імені Тараса Шевченка ОНП «Соціальна робота» містить 2 блоки дисциплін вільного вибору.

Блок-перелік 1. Аспірант обирає 1 дисципліну з переліку: 37 дисциплін згідно з навчальним планом підготовки здобувачів вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня, галузі знань – 23 Соціальна робота, спеціальності – 231 Соціальна робота, що викладають фахівці різних факультетів, інститутів, кафедр КНУ імені Тараса Шевченка). Аспіранти мають інформацію з офіційного сайту Університету.

Блок-перелік 2. Аспірант обирає 2 дисципліни з переліку: 10 дисциплін згідно з навчальним планом підготовки здобувачів вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня, галузі знань – 23 Соціальна робота, спеціальності – 231 Соціальна робота, що викладають фахівці кафедр соціальної роботи та соціальної реабілітації та соціальної педагогіки факультету психології КНУ імені Тараса Шевченка.

Процедура вибору дисципліни відбувається у 6 етапів: 1 етап: ознайомлення аспірантів із порядком, термінами і особливостями запису і формування груп. 2 етап: ознайомлення аспірантів із переліком дисциплін і блоків (пакету) виборів. 3 етап: запис студентів на вивчення навчальних дисциплін. 4 етап: опрацювання заяв аспірантів факультетами, інститутами і попереднє формування груп. 5 етап: повторний запис студентів на вивчення навчальних дисциплін. 6 етап: остаточне опрацювання заяв аспірантів, формування груп. Обрані дисципліни входять до Індивідуального навчального плану кожного аспіранта, а результати навчання будуть відображені в додатку до диплома [2; 12].

2. У Київському університеті імені Бориса Грінченка здобувачі ОНП «Соціальна робота» обирають освітні компоненти відповідно до власних наукових інтересів і тематики дисертаційного дослідження. Така мотивація вибору зумовлена усвідомленням аспірантами обов'язкової вимоги до їхньої атестації на підставі публічного захисту дисертації. Положенням про підготовку здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук в Університеті Грінченка (п. 4.2) передбачено право аспірантів вибирати навчальні дисципліни, що пропонуються для інших рівнів вищої освіти і які пов'язані з тематикою дисертаційного дослідження. Особливою вимогою до цих дисциплін є саме їх

пов'язаність із тематикою дисертаційного дослідження аспіранта, що є цілком об'єктивним і виправданим на третьому рівні вищої освіти [1; 13].

3. В Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини ОНП «Соціальна робота» забезпечує реалізацію здобувачами права на вільний вибір освітніх компонентів. Перелік дисциплін вільного вибору (не менше 25% загального обсягу навчального навантаження здобувача вищої освіти, ОНП-2021 – 16 кредитів) сформувала робоча група ОНП. Перелік оновлюють щорічно з огляду на тенденції розвитку освіти, науки, соціальної роботи, теми наукових досліджень здобувачів, результати моніторингу і громадського обговорення ОНП (зі здобувачами, роботодавцями, академічною спільнотою, іншими стейкхолдерами). Здобувачі мають право обирати навчальні дисципліни з інших ОП (зокрема ті, які пропонують для інших рівнів вищої освіти) в університеті та партнерів ЗВО за погодженням з науковим керівником з урахуванням власних наукових інтересів та тематики дисертаційного дослідження. Обрані дисципліни входять до індивідуального плану здобувача. Відповідний вибір створює умови для набуття знань і компетентностей, що відповідають наукового напрямку аспіранта, його науковим інтересам та темі дисертаційного дослідження [3; 31].

Принцип вільного вибору дає змогу кожному аспіранту вивчати навчальні дисципліни, які відображають індивідуальні вподобання, інтереси та плани на майбутнє працевлаштування та сприяють поглибленню особистого наукового інтересу у відповідному предметному полі.

Здійснивши скринінг освітньо-наукових програм третього освітньо-наукового ступеня «доктор філософії», ми з'ясували, що програми 5 закладів (Запорізький національний університет, Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київський університет імені Бориса Грінченка, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, Інститут проблем виховання Національної академії педагогічних наук України) пропонують вивчення вибіркового компонента з актуальних питань молодіжної роботи, а саме: «Соціальна робота з молоддю», «Молодіжна політика в Україні та світі», «Науковий семінар «Соціальна робота з дітьми та молоддю», «Теоретико-практичні основи молодіжної роботи», «Соціальна молодіжна робота», «Нормативно-правова база досліджень у соціальній роботі з дітьми та молоддю», «Просоціальна поведінка дітей та молоді», «Дитячі та молодіжні громадські організації України як інститут виховання» [5; 6; 8; 10; 16; 17; 30; 31; 32].

З метою з'ясування особливостей підготовки докторів філософії до молодіжної роботи ми проаналізували робочі програми вибіркового освітнього компонента (ВОК) для підготовки здобувачів вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня зі спеціальності 231 Соціальна робота. Основні критерії, за якими було проаналізовано робочі програми: загальний обсяг кредитів та годин вибіркового освітнього компонента, термін викладання, форма контролю, мета дисципліни, основні теми для вивчення та обговорення здобувачами.

Вибірковий освітній компонент (ВОК) «Науковий семінар «Соціальна робота з дітьми та молоддю», загальний обсяг кредитів та годин курсу – 12 кредитів, 360 годин. Викладання відбувається впродовж трьох семестрів і завершується підсумковим контролем у формі екзамену. Мета курсу: розширення науково-тематичного змісту курсу «Соціальна робота з дітьми та молоддю» щодо реалізації майбутніми вченими основних етапів дисертаційних досліджень у

соціальної роботі. Завдання курсу: розвивати критичне мислення науковців, їхню мотивацію до генерування нових ідей щодо вирішення дослідницьких та практичних завдань у соціальній роботі; формувати в аспірантів готовність працювати в наукових дослідницьких групах; ознайомити здобувачів із логікою науково-педагогічного дослідження; сприяти вивченню та узагальненню досвіду наукової діяльності в соціальній роботі у світовому та вітчизняному науковому дискурсі; розвивати вміння аспірантів будувати дослідження на міждисциплінарній основі; проаналізувати типові помилки та ускладнення, які виникають у аспірантів під час виконання дослідження; навчити молодих дослідників інтерпретувати результати педагогічного дослідження, оцінювати можливості їхнього застосування для досягнення поставлених наукових завдань; ознайомити здобувачів з основними вимогами до оформлення дисертаційних досліджень у галузі 23 Соціальна робота [26].

Основні теми курсу, які передбачають вивчення проблем молоді та роботи з молоддю: Особливості соціального виховання дітей та молоді в сучасних соціокультурних умовах. Актуальні соціальні проблеми дітей та молоді для досліджень. Залучення членів громади до вирішення проблем дітей та молоді. Науковий практикум: «Визначення наукової новизни і практичної значущості дослідження соціальної проблеми дітей та молоді». Експеримент як метод наукового дослідження. Шляхи вирішення проблем дітей та молоді. Залучення членів громади до вирішення проблем дітей та молоді, сутність. Інтеграція елементів соціальної роботи в організацію дозвілля дітей та молоді як метод виявлення та подолання соціальних проблем окремих груп дітей та молоді. Метод моделювання в дослідженні актуальної соціальної проблеми в соціальній роботі дітей та молоді та його особливості [26].

ВОК «Молодіжна політика в Україні та світі», загальний обсяг – 4 кредити, 120 годин. Заключна форма контролю – екзамен. Мета дисципліни: вивчення концептуальних засад державної молодіжної політики в Україні та світі, визначення умов і гарантій розвитку молоді для реалізації її творчого потенціалу. У короткому інформаційному листі дисципліни зазначено змістові модулі: концептуальні засади формування державної молодіжної політики; нормативно-правова база в галузі молодіжної політики; пріоритетні напрями державної молодіжної політики; шляхи реалізації державної молодіжної політики [7].

ВОК «Соціальна робота з молоддю», загальний обсяг дисципліни: 4 кредити, 120 годин. Програма дисципліни розміщена на інформаційній сторінці закладу (moodle) [19].

ВОК «Нормативно-правова база досліджень у соціальній роботі з дітьми та молоддю», загальний обсяг дисципліни – 2 кредити, 60 годин. Семестровий контроль – залік. Мета дисципліни: розкрити теоретико-методологічні основи соціально-правового захисту особистості; охарактеризувати правову базу реалізації державної політики України у сфері соціальної роботи; обґрунтувати функціонування соціального працівника в системі соціально-правового захисту особистості; висвітлити нормативно-організаційні засади досліджень у соціальній роботі з дітьми та молоддю. Основні теми курсу: Міжнародні механізми та нормативно-правові документи захисту прав людини. Концепція забезпечення прав дитини: поняття, історія, принципи. Сутність та правове підґрунтя забезпечення найкращих інтересів дитини. Законодавче забезпечення соціальної

роботи з дітьми, молоддю та сім'ями з дітьми в Україні. Соціальне забезпечення громадян України. Стандартизування діяльності соціального працівника. Представництво інтересів клієнта. Позасудові інститути захисту прав особистості. Забезпечення соціальних гарантій дітям і молоді [24].

ВОК «Просоціальна поведінка дітей та молоді», загальний обсяг дисципліни – 2 кредити, 60 годин. Форма контролю – залік. У робочій програмі (силабусі) дисципліни мета сформульована відповідно до вимог освітньо-наукової програми та спрямована на формування в аспірантів відповідних загальних та спеціальних компетентностей, тому ми зазначили у публікації предмет навчальної дисципліни «Просоціальна поведінка дітей та молоді», який є короткою та більш конкретною інформацією для визначення особливості дисципліни. Отже, метою цієї дисципліни є розкрити теоретико-методологічні основи формування просоціальної поведінки дітей та молоді в умовах превентивного виховного середовища; охарактеризувати методiku формування просоціальної поведінки; обґрунтувати організаційно-педагогічні умови, сприятливі для формування просоціальної поведінки учнів закладів загальної середньої освіти. Основні теми дисципліни: Концептуальні засади формування превентивного виховного середовища закладів загальної середньої освіти. Теоретико-методичні основи формування просоціальної поведінки учнів в умовах превентивного виховного середовища ЗЗСО. Сучасні підходи і моделі формування просоціальної поведінки учнів в умовах ПВС. Методика формування просоціальної поведінки учнів в умовах превентивного виховного середовища. Теоретичне обґрунтування організаційно-педагогічних умов формування просоціальної поведінки учнів. Стратегії створення системи науково-методичного супроводу. Технології формування просоціальної поведінки учнів в умовах превентивного виховного середовища [25].

Відповідно до каталогу вибірових навчальних дисциплін Інституту проблем виховання Національної академії педагогічних наук України визначено, що загальний обсяг дисципліни «Дитячі та молодіжні громадські організації України як інститут виховання» становить 2 кредити, 60 годин. Форма контролю – залік. Курс орієнтовано на оволодіння здобувачами практичних інструментів для роботи в дитячих та молодіжних громадських організаціях; навичок написання та реалізації проєктів. Під час освітнього процесу на курсі мають вивчати такі теми: нормативно-правове забезпечення діяльності дитячих та молодіжних громадських організацій; історія виникнення та розвитку дитячого та молодіжного руху в Україні; основні періоди розвитку молодіжного та дитячого руху в Україні; типологія сучасного дитячого руху; технологічне забезпечення виховного процесу у дитячих та молодіжних організаціях; сучасні моделі соціального партнерства інститутів виховання з дитячим та молодіжним рухом України [9].

ВОК «Теоретико-практичні основи молодіжної роботи», загальний обсяг дисципліни – 4 кредити, 120 годин. Програма вибіркової навчальної дисципліни складається з двох змістових модулів: теоретичні основи молодіжної роботи та практичні основи молодіжної роботи. Форма контролю – залік. Мета дисципліни: формування в майбутніх докторів філософії системних знань і розуміння основ молодіжної роботи; теоретичних та практичних навичок розв'язувати комплексні проблеми молоді, організовувати заходи для розвитку молоді разом з молоддю.

Основні теми курсу: Молодіжна політика та молодіжна робота. Становлення та розвиток молодіжної роботи. Напрями молодіжної роботи. Нормативно-правове забезпечення молодіжної роботи. Міжнародна молодіжна робота. Форми участі молоді на різних рівнях держави. Практична молодіжна робота [27].

ВОК «Соціальна молодіжна робота», загальний обсяг дисципліни – 4 кредити, 120 годин. Програма вибіркової навчальної дисципліни складається з двох змістових модулів: теоретичні основи соціальної молодіжної політики та практичні основи соціальної молодіжної політики. Форма контролю – залік. Мета дисципліни: формування в майбутніх докторів філософії системних знань і розуміння основ молодіжної політики; теоретичних та практичних навичок розв'язувати комплексні проблеми молоді в контексті молодіжної політики. Основні теми курсу: Молодь та молодіжна політика України. Основні показники молодіжної політики України. Здоров'я та здоровий спосіб життя молоді в Україні. Зайнятість та можливість працевлаштування молоді. Патріотичне виховання та громадянство. Залучення молоді та її участь. Вразливість, ризик та виключення молоді. Дискусії та теми для обговорення, запропоновані здобувачами [28].

Порівнявши обсяг, форми контролю, контент вибіркового освітнього компонента освітньо-наукових програм підготовки докторів філософії третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти в різних закладах їх підготовки, ми з'ясували, що дисципліни суттєво відрізняються метою та змістовим наповненням, що може стати привабливим для здобувачів. На вивчення окремих вибіркового компонента, на нашу думку, передбачено мало кредитів та годин. Доречно було б також розширювати та оновлювати тематику освітнього компонента.

Особливим у виборі навчальної дисципліни є тематика дисертаційного дослідження здобувача, як передбачено локальними документами закладів вищої освіти. Такий вибір створює умови для набуття знань і компетентностей, що відповідають науковим інтересам аспіранта.

Ознайомившись із запропонованим переліком дисциплін, робимо висновок про те, що проблематика соціальної роботи з молоддю, молодіжного руху, молодіжної політики, молодіжної роботи є актуальною для сучасних досліджень науковців.

Висновки дослідження і перспективи подальших розвідок. Провівши порівняльний аналіз вибіркового освітнього компонента освітньо-наукових програм зі спеціальності «Соціальна робота» з підготовки докторів філософії до молодіжної роботи, ми з'ясували: в Україні освітні послуги з підготовки докторів філософії надають 10 закладів вищої освіти та 1 наукова установа, з них тільки Інститут проблем виховання Національної академії педагогічних наук України реалізують освітньо-наукову програму «Соціальна робота з дітьми та молоддю», у якій у назві, меті та відповідних освітніх компонентах прослідковується аспекти молодіжної роботи. У 4 закладах вищої освіти (Запорізький національний університет, Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київський університет імені Бориса Грінченка, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини) через вибірково освітні компоненти прослідковується можливість для здобувачів ознайомитись та вивчити більш детально особливості молодіжної роботи.

Подальших досліджень потребує теоретичний аналіз освітньо-професійних програм спеціальності «Соціальна робота» першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів вищої освіти в контексті молодіжної роботи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Відомості про самооцінювання освітньо-наукової програми «Соціальна робота» третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти. *Київський університет імені Бориса Грінченка* : веб-сайт. URL: <https://il.kubg.edu.ua/2020-03-21-17-01-52/tretii-osvitno-naukovy-riven.html#akredytatsiia-osvitno-naukovoii-prohramy-sotsialna-robota-spetsialnosti-231-sotsialna-robota> (дата звернення : 20.03.2022).
2. Відомості про самооцінювання освітньо-наукової програми «Соціальна робота» третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти. *Київський національний університет імені Тараса Шевченка* : веб-сайт. URL: <http://www.univ.kiev.ua/pdfs/official/accreditation/231/37145-social-work.pdf> (дата звернення : 20.03.2022).
3. Відомості про самооцінювання освітньо-наукової програми «Соціальна робота» третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти. *Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини* : веб-сайт. URL: <https://fspo.udpu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/> (дата звернення : 20.03.2022).
4. Вінницький М. Розроблення, впровадження та забезпечення якості освітніх програм з підготовки докторів філософії. *Еразмус+* : веб-сайт. URL: <http://erasmusplus.org.ua/erasmus/54-materiali-here/1299-seminar-rozroblennia-osvitnikh-prohramvidpovidno-do-yekts-zabezpechennia-iakosti-rezultativ-navchannia-ta-studentotsentrovano-ho-navchannia-problemyrozroblennia-ta-vprovadzhennia-spilnykh-i-doktorskykh-prohram-8072016-mkyiv.html> (дата звернення : 20.03.2022).
5. Державний заклад «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка». ОНП «Соціальна робота». Старобільськ, 2020. 19 с. URL: http://luguniv.edu.ua/wp-content/uploads/2021/06/asp_onp_231_soc_work_2020.pdf (дата звернення: 10.05.2022).
6. ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет». ОНП «Соціальна робота». Слов'янськ, 2019. 13 с. URL: <https://ddpu.edu.ua/images/stories/news/2019/opp/philosofiya/231.pdf>. (дата звернення: 10.05.2022).
7. Дисципліна «Молодіжна політика в Україні та світі». *Київський національний університет Тараса Шевченка* : веб-сайт. URL: https://asp.knu.ua/doc/DVA2_2022/231_F_Psychology/5_231_P2_F_Psychology.pdf (дата звернення: 20.03.2022).
8. Запорізький національний університет. ОНП «Соціальна робота». Запоріжжя, 2020. 21 с. URL: http://phd.znu.edu.ua/page//edu/prohramy/onp_sots_robota_PhD.pdf (дата звернення: 20.03.2022).
9. І-Каталог (інститутський каталог) вибіркового навчальних дисциплін циклу професійної підготовки для здобувачів третього рівня вищої освіти (доктор філософії) у галузі знань «23 Соціальна робота» / НАПН України ; Ін-т проблем виховання. Київ, 2020. 22 с. URL: https://ipv.org.ua/wp-content/uploads/2021/05/I-kataloh_PhD_231_na_sayt.pdf (дата звернення: 20.03.2022).
10. Інститут проблем виховання Національної академії педагогічних наук України. ОНП «Соціальна робота з дітьми та молоддю», 2020 р. / М-во освіти і науки України. Київ, 2020. 24 с. URL: https://ipv.org.ua/wp-content/uploads/2021/05/Programma_231_2020-1.pdf. (дата звернення: 10.05.2022).
11. Карагодіна О., Пожидаєва О. Запровадження програм підготовки докторів філософії з соціальної роботи: аналіз поточної ситуації. *Вісник АПСВТ*. 2017. № 1. С. 85–91. URL: https://www.socosvita.kiev.ua/sites/default/files/1_2017_85-91.pdf (дата звернення: 20.03.2022).
12. Київський національний університет імені Тараса Шевченка. ОНП «Соціальна робота». Київ, 2021. 19 с. URL: <https://psy.knu.ua/study/e-programs#128-710-opys> (дата звернення: 10.05.2022).
13. Київський університет імені Бориса Грінченка. ОНП «Соціальна робота». Київ, 2020. 11 с. URL: <https://kubg.edu.ua/images> (дата звернення: 10.05.2022).

14. Кравченко О., Коляда Н. Підготовка PhD здобувачів до управління науковими проєктами: з досвіду реалізації ОНП «Соціальна робота». *Соціальна робота та соціальна освіта*. 2021. Вип. 2(7). С. 322–330. URL : <http://srsou.edu.ua/article/view/244877> (дата звернення: 20.03.2022).
15. Коляда Н. М., Левченко Н. В., Заболотна О. А. Підготовка докторів філософії із соціальної роботи в Україні: перший досвід та перспективи розвитку. *Соціальна робота та соціальна освіта*. 2021. Вип. 2(7). С. 308–321.
16. Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради. ОНП «Соціальна робота». Харків, 2020. 18 с.
17. Національний університет «Львівська політехніка». ОНП «Соціальна робота». Львів, 2021. 16 с. (<https://lpnu.ua/sites/default/files/2021/program/12450/onpphd2312021.pdf>). (дата звернення: 10.05.2022).
18. Підготовка докторів філософії (PhD) в умовах реформування вищої освіти : матер. Всеукр. наук.-практ. конф. (Запоріжжя, 5–6 жовт. 2017 р.). Запоріжжя : Запорізький нац. ун-т, 2017. 216 с.
19. Перелік навчальних дисциплін для вибору здобувачів третього рівня вищої освіти ступеня доктора філософії. ОНП «Соціальна робота» / Запорізький національний університет. URL : http://phd.znu.edu.ua/page/edu/vybir/231_sots_al_na_robota_vd.pdf (дата звернення: 20.03.2022).
20. Пожидаєва О. В. Підготовка докторів філософії із соціальної роботи до викладацької діяльності (на прикладі Академії праці, соціальних відносин і туризму). *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського*. 2020. Вип. 3(132). С. 116–123.
21. Про вищу освіту : Закон України від 12 трав. 2022. №1556-VII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення : 20.03.2022).
22. Про затвердження Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах) : постанова Каб. Міністрів України від 23 березня 2016 р. №261. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/261-2016-%D0%BF#Text> (дата звернення: 20.03.2022).
23. Рекомендації щодо застосування критеріїв оцінювання якості освітньої програми : затв. Нац. агентством із забезпечення якості вищої освіти 17 лист. 2020 року. Київ : Оріон, 2020. 66 с. URL : <https://naqa.gov.ua> (дата звернення: 20.03.2022).
24. Робоча програма навчальної дисципліни (силабус) «Нормативно-правова база досліджень у соціальній роботі з дітьми та молоддю» / НАПН України ; Інститут проблем виховання. URL : https://ipv.org.ua/wp-content/uploads/2021/06/Sylabus_Kunytsia_HPB_2_kurs.pdf (дата звернення : 20.03.2022).
25. Робоча програма навчальної дисципліни (силабус) «Просоціальна поведінка дітей та молоді» / НАПН України ; Інститут проблем виховання. URL : https://ipv.org.ua/wp-content/uploads/2021/06/Sylabus_Fedorchenko_PPDM_2_kurs.pdf (дата звернення : 20.03.2022).
26. Робоча програма навчальної дисципліни «Науковий семінар «Соціальна робота з дітьми та молоддю» / Київський університет імені Бориса Грінченка. Київ, 2020. 27 с. URL : https://il.kubg.edu.ua/images/2020-2021/KSPSR/robochi_prohramy/NS.pdf (дата звернення: 20.03.2022).
27. Робоча програма «Теоретико-практичні основи молодіжної роботи» / Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини. Умань, 2021. 14 с. URL : <https://fspo.udpu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/01/> (дата звернення : 20.03.2022).
28. Робоча програма «Соціальна молодіжна політика» / Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини. Умань, 2021. 14 с. URL : <https://fspo.udpu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/02/> (дата звернення : 20.03.2022).
29. Семигіна Т. Започаткування підготовки докторів філософії із соціальної роботи: досвід Академії праці, соціальних відносин і туризму. *Актуальні проблеми соціальної педагогіки та соціальної роботи* : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (Умань, 11–12 жовт. 2018 р.). Умань : Візаві, 2018. С. 146–148.
30. Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка. ОНП «Соціальна робота». Тернопіль, 2021. 19 с. URL :

- https://tnpu.edu.ua/about/public_inform/akredytatsiia%20ta%20litsenzuvannia/osvitni_prohramy/PhD/231_2021.pdf (дата звернення: 10.05.2022).
31. Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини. ОНП «Соціальна робота». Умань, 2021. 28 с. URL : <https://fspu.udpu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/> (дата звернення: 10.05.2022).
32. Херсонський державний університет. ОНП «Соціальна робота». Херсон, 2020. 13 с. URL : <https://www.kspu.edu/> (дата звернення: 10.05.2022).

REFERENCES

1. Kyivskiy universytet imeni Borysa Hrinchenka. (2020). *Vidomosti pro samoosiniuvannia osvitho-naukovoï prohramy «Sotsialna robota» tretoho (osvitho-naukovoï) rivnia vyshchoï osvity*. Retrieved from <https://il.kubg.edu.ua/2020-03-21-17-01-52/tretiy-osvitho-naukovy-riven.html#akredytatsiia-osvitho-naukovoï-prohramy-sotsialna-robota-spetsialnosti-231-sotsialna-robota> [in Ukrainian].
2. Kyivskiy natsionalnyi universytet imeni Tarasa Shevchenka. (n. d.). *Vidomosti pro samoosiniuvannia osvitho-naukovoï prohramy «Sotsialna robota» tretoho (osvitho-naukovoï) rivnia vyshchoï osvity*. Retrieved from <http://www.univ.kiev.ua/pdfs/official/accreditation/231/37145-social-work.pdf> [in Ukrainian].
3. Umanskiy derzhavnyi pedahohichniy universytet imeni Pavla Tychyny. (2022). *Vidomosti pro samoosiniuvannia osvitho-naukovoï prohramy «Sotsialna robota» tretoho (osvitho-naukovoï) rivnia vyshchoï osvity*. Retrieved from <https://fspu.udpu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/> [in Ukrainian].
4. Vynnytskyi, M. (n. d.). Rozroblennia, vprovadzhennia ta zabezpechennia yakosti osvithnikh prohram z pidhotovky doktoriv filosofii. *Erasmus+*. Retrieved from <http://erasmusplus.org.ua/erasmus/54-materiali-here/1299-seminar-rozroblennia-osvithnikh-prohramvidpovidno-do-yekts-zabezpechennia-iakosti-rezultativ-navchannia-ta-studentotsentrovanoï-navchannia-problemyrozroblennia-ta-vprovadzhennia-spilnykh-i-doktorskykh-prohram-8072016-mkyiv.html> [in Ukrainian].
5. Derzhavnyi zaklad «Luhanskiy natsionalnyi universytet imeni Tarasa Shevchenka». (2020). *ONP «Sotsialna robota»*. Retrieved from http://luguniv.edu.ua/wp-content/uploads/2021/06/asp_onp_231_soc_work_2020.pdf [in Ukrainian].
6. DVNZ «Donbaskiy derzhavnyi pedahohichniy universytet». (2019). *ONP «Sotsialna robota»*. Retrieved from <https://ddpu.edu.ua/images/stories/news/2019/opp/philosofiya/231.pdf> [in Ukrainian].
7. Kyivskiy natsionalnyi universytet Tarasa Shevchenka. (2022). *Dystsyplina «Molodizhna polityka v Ukraini ta sviti»*. Retrieved from https://asp.knu.ua/doc/DVA2_2022/231_F_Psychology/5_231_P2_F_Psychology.pdf [in Ukrainian].
8. Zaporizkiy natsionalnyi universytet. (2020). *ONP «Sotsialna robota»*. Retrieved from http://phd.znu.edu.ua/page//edu/prohramy/onp_sots_robota_PhD.pdf [in Ukrainian].
9. Instytut problem vykhovannia Natsionalna akademiia pedahohichnykh nauk Ukrainy. (2020). *I-Kataloh (instyutskiy kataloh) vybirkovykh navchalnykh dystsyplin tsykladu profesiinoï pidhotovky dlia zdobuvachiv tretoho rivnia vyshchoï osvity (doktor filosofii) u haluzi znan «23 Sotsialna robota»*. Kyiv. 22 s. Retrieved from https://ipv.org.ua/wp-content/uploads/2021/05/I-kataloh_PhD_231_na_sayt.pdf [in Ukrainian].
10. Instytut problem vykhovannia Natsionalnoi akademii pedahohichnykh nauk Ukrainy. (2020). *ONP «Sotsialna robota z ditmy ta moloddu»*. Retrieved from https://ipv.org.ua/wp-content/uploads/2021/05/Programma_231_2020-1.pdf [in Ukrainian].
11. Karahodina, O., & Pozhydaieva, O. (2017). Zprovadzhennia prohram pidhotovky doktoriv filosofii z sotsialnoi roboty: analiz potочноï sytuatsii. *Visnyk APSVT*, 1, 85–91. Retrieved from https://www.socosvita.kiev.ua/sites/default/files/1_2017_85-91.pdf [in Ukrainian].
12. Kyivskiy natsionalnyi universytet imeni Tarasa Shevchenka. (2021). *ONP «Sotsialna robota»*. Retrieved from <https://psy.knu.ua/study/e-programs#128-710-opys> [in Ukrainian].
13. Kyivskiy universytet imeni Borysa Hrinchenka. (2020). *ONP «Sotsialna robota»*. Retrieved from <https://kubg.edu.ua/images> [in Ukrainian].
14. Kravchenko, O., & Koliada, N. (2021). Pidhotovka PhD zdobuvachiv do upravlinnia naukovymy proiektamy: z dosvidu realizatsii ONP «Sotsialna robota». *Sotsialna robota ta sotsialna osvita*, 2 (7), 322–330. Retrieved from <http://srsu.udpu.edu.ua/article/view/244877> [in Ukrainian].

-
15. Koliada, N. M., Levchenko, N. V., & Zabolotna, O. A. (2021). Pidhotovka doktoriv filosofii iz sotsialnoi roboty v Ukraini: pershyi dosvid ta perspektyvy rozvytku. *Sotsialna robota ta sotsialna osvita*, 2 (7), 308–321 [in Ukrainian].
 16. Komunalnyi zaklad «Kharkivska humanitarno-pedahohichna akademiia» Kharkivskoi oblasnoi rady. (2020). *ONP «Sotsialna robota»*. [in Ukrainian].
 17. Natsionalnyi universytet «Lvivska politekhnikha». (2021). *ONP «Sotsialna robota»*. Retrieved from <https://lpnu.ua/sites/default/files/2021/program/12450/onpphd2312021.pdf> [in Ukrainian].
 18. *Pidhotovka doktoriv filosofii (PhD) v umovakh reformuvannia vyshchoi osvity*, materialy Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii. (2017). Zaporizhzhia: Zaporizkyi natsionalnyi universytet [in Ukrainian].
 19. Zaporizkyi natsionalnyi universytet. (n. d.). *Perelik navchalnykh dystsyplin dlia vyboru здobuvachiv tretoho rinvnia vyshchoi osvity stupenia doktora filosofii*. *ONP «Sotsialna robota»*. Retrieved from http://phd.znu.edu.ua/page/edu/vybir/231_sots_al_na_robota_vd.pdf [in Ukrainian]
 20. Pozhydaieva, O. V. (2020). Pidhotovka doktoriv filosofii iz sotsialnoi roboty do vykladatskoi diialnosti (na prykladi Akademii pratsi, sotsialnykh vidnosyn i turyzmu). *Naukovyi visnyk Pivdenoukrainskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni K. D. Ushynskoho*, 3 (132), 116–123 [in Ukrainian].
 21. Pro vyshchu osvitu. №1556-VII. (2022). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> [in Ukrainian].
 22. Pro zatverdzhennia Poriadku pidhotovky здobuvachiv vyshchoi osvity stupenia doktora filosofii ta doktora nauk u zakladakh vyshchoi osvity (naukovykh ustanovakh). №261. (2016). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/261-2016-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].
 23. Natsiolne ahentstvo iz zabezpechennia yakosti vyshchoi osvity. (2020). *Rekomendatsii shchodo zastosuvannia kryteriiv otsiniuvannia yakosti osvitnoi prohramy*. Kyiv: Orion. Retrieved from <https://naqa.gov.ua> [in Ukrainian].
 24. Natsionalna akademiia pedahohichnykh nauk Ukrainy. (2021). *Robocha prohrama navchalnoi dystsypliny (syllabus) «Normatyvno-pravova baza doslidzhen u sotsialnii roboti z ditmy ta moloddiu»*. Instytut problem vykhovannia. Retrieved from https://ipv.org.ua/wp-content/uploads/2021/06/Syllabus_Kunytsia_HPБ_2_kurs.pdf [in Ukrainian].
 25. Natsionalna akademiia pedahohichnykh nauk Ukrainy. (2021). *Robocha prohrama navchalnoi dystsypliny (syllabus) «Prosotsialna povedinka ditei ta molodi»*. Instytut problem vykhovannia. Retrieved from https://ipv.org.ua/wp-content/uploads/2021/06/Syllabus_Fedorchenko_PPDM_2_kurs.pdf [in Ukrainian].
 26. Kyivskiy universytet imeni Borysa Hrinchenka. (2020). *Robocha prohrama navchalnoi dystsypliny «Naukovyi seminar «Sotsialna robota z ditmy ta moloddiu»*. Retrieved from https://il.kubg.edu.ua/images/2020-2021/KSPSR/robochi_prohramy/NS.pdf [in Ukrainian].
 27. Umanskyi derzhavnyi pedahohichnyi universytet imeni Pavla Tychyny. (2021). *Robocha prohrama «Teoretyko-praktychni osnovy molodizhnoi roboty»*. Retrieved from <https://fspo.udpu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/01/> [in Ukrainian].
 28. Umanskyi derzhavnyi pedahohichnyi universytet imeni Pavla Tychyny. (2021). *Robocha prohrama «Sotsialna molodizhna polityka»*. [Work program "Social Youth Policy". Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University]. Retrieved from <https://fspo.udpu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/02/> [in Ukrainian].
 29. Semyhina, T. (2018). Zapochatkuvannia pidhotovky doktoriv filosofii iz sotsialnoi roboty: dosvid Akademii pratsi, sotsialnykh vidnosyn i turyzmu, *Aktualni problemy sotsialnoi pedahohiky ta sotsialnoi roboty*, materialy Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii (с. 146–148). Uman: Vizavi [in Ukrainian].
 30. Ternopilskiy natsionalnyi pedahohichnyi universytet imeni Volodymyra Hnatiuka. (2021). *ONP «Sotsialna robota»*. Retrieved from https://tnpu.edu.ua/about/public_inform/akredytatsiia%20ta%20litsenzuvannia/osvitni_prohramy/PhD/231_2021.pdf [in Ukrainian].
 31. Umanskyi derzhavnyi pedahohichnyi universytet imeni Pavla Tychyny. (2021). *ONP «Sotsialna robota»*. Retrieved from <https://fspo.udpu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/> [in Ukrainian].
 32. Khersonskiy derzhavnyi universytet. (2020). *ONP «Sotsialna robota»*. (<https://www.kspu.edu/> [in Ukrainian].